

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 48 Volume: 10 Issue: 48

Şubat 2017 February 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İMİLÎ NASRULLAH'IN HİKÂYELERİNDE KADIN TEMASI

WOMEN THEME IN EMILY NASRALLAH'S STORIES

Gül ŞEN YAMAN*

Öz

İmîli Nasrullah, eserlerinde yer verdiği temalar ve anlatım ile Lübnan edebiyatının özgün yazarlarından biridir. Nasrullah'ın hikâyelerinde kadın teması başlığı altında kadının toplumdaki konumu, kadının gelenekçi toplumda ve aile hayatında kendini geride bıraktığı, rolünü pasifleştirilmesi ve bunu kabullenmesi, hayalleri, özgürlüğü, evliliği ve kariyer yolculuğu alınabilir. Tüm bu süreçler kozasından çıkabilen ya da çıkamayan, çıkmayı tercih etmeyen kadın karakterlerde işlenmiştir. Nasrullah'ın hikâyeleri incelendiğinde geçmişini tamamen silmeyen, gelenekselci aile ve toplumun etkisini daima ensesinde hisseden kadınların mücadelelerine tanık oluruz. Doğu toplumlarında kadına bakış açısını eleştiren yazar, bu gelenekçi toplumlarda yaşanan sorunları büyük bir titizlikle ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: İmîli Nasrullah, Lübnan Edebiyatı, Kadın, Hikâye.

Abstract

Emily Nasrallah is one of the unique authors of Lebanese literature with her themes and narration techniques in her works. In Nasrallah's stories, women's position in society, keeping themselves in the background in the traditional society and family life, passivation of their roles and acceptance of it, their dreams, freedom, marriage and career journeys could be taken under the heading of women theme. All these processes are handled in female characters who can or can not emerge out of their conoos or who prefer to stay in their conoos. When Nasrallah's stories are examined, we witness the struggles of women who always feel the influence of the traditional family and society, who can not completely erase the past. Criticizing the view of women in Eastern societies, the writer has taken great care to deal with the problems experienced in these traditional societies.

Keywords: Emily Nasrallah, Lebanese Literature, Women, Story.

Giriş

Modern Arap Edebiyatında Lübnan'ın konumu Doğu ve Batı'yı birleştiren; zaman, dil, din ve kültür kavşağı olarak belirtilebilir. 20. yüzyılda Lübnan siyasi tarihinde yaşanan siyasi olaylar ülke edebiyatını tema olarak zaman ve mekân açısından etkilemiştir. Bu etkilenme özellikle yazarların kalemlerinin güçlenmesi; yaşananların kaleme alınması olarak görülmüştür. 1975 Lübnan iç savaşı, savaşın halka yaşattığı zorluklar, gelenekçi yapısından vazgeçmeyen; içinde bulunduğu çağın yenilik ve değişiklikleri sebebiyle farklılıklar yaşayan toplum ve bu toplumun maruz kaldığı göç, Lübnan yazarlarının hikâyelerinde ana temaları teşkil etmiştir (Yazıcı, 2009:154).

Lübnan edebiyatı hikâyecilik çalışmalarının üç aşamada geliştiği söylenilebilir. İlk aşama Batı taklitçiliğinin ağır bastığı, okurun dikkatini çekme çabalarına girildiği, Selim el-Bustânî, Ferah Antoun, Nikola el-Haddâd ve Corci Zeydan gibi öncü isimlerin yer aldığı dergilerin yayınlanmasıdır. Birinci aşamada yazarların özellikle yabancı hikâyeleri taklit edencesine benzer hikâyeler yazmaya çalıştıkları görülmektedir. Lübnan hikâyeciliğinde altın dönem olarak nitelendirilebilecek ikinci aşama ise ilk defa Lübnan'da telif ve tercüme hikâyeler yayınlayan *Elf Leyle ve Leyle* dergisinin çıkışı ile başlamış ve II. Dünya savaşının bitmesiyle sonuçlanmıştır. Bu dönem Lübnan'ın tema olarak ele alındığı ve gerçek hikâyelerin yazılmaya başlandığı dönemdir. Savaşın damgasını vurduğu üçüncü aşamada ise hikâyecilik alanında yeni nesil yazarlar ortaya çıkmış ve bu alanda çeşitlilik artmaya devam etmiştir (Hicâzî, 2004: 47-52).

1. Lübnan Edebiyatında Kadın Öykücüler

Genel olarak Lübnan Edebiyatında özellikle de Lübnan kısa hikâyeciliğinde özellikle iç savaş ve sonrası dönemde kadın yazarların önemli eserler verdikleri görülmektedir.

Lübnanlı kadın yazarlar roman ve kısa hikâye yazmaya erkek yazarlara göre daha geç başlamışlar, önceliği Lübnan gazete ve dergilerine vermişlerdir (ez-Zeyn, 2007: 149-234). 1898 yılında Alexandra Huri Averino'nun öncülüğünde *Enîs el-Jalîs* dergisi ile başlayan bu edebi faaliyeti, 1906'da Lebibe Haşim Fetâtu's-Şark ve Afife Kerem *el-Mer'e es-Suriyâ* dergileri ile devam ettirmişlerdir. Bu dergi faaliyetleri sayesinde kadınlar yazı dünyasına girmişlerdir (Ashour, 2007: 16).

* Arş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı.

Ancak Lübnan edebiyatında bir kadın yazar tarafından yazılan ilk hikâye koleksiyonu, 1945 yılında Vidâd es-Sekâkî'nin kaleme aldığı *Marâyâ en-Nâs* adlı eseridir. (Ashour, 2007: 36-37). Eserlerini "endişe ve utançla rehin alınmış hayatlara" adayan es-Sekâkîni hikâyelerinde yaşanmış gerçek olayları anlatır. Bu özelliği ile Lübnanlı kadın yazarlar arasında bir dönüm noktası sayılır (ez-Zeyn, 2007: 230).

1950 ve 1960'lı yıllarda Lübnanlı kadın yazarlar kısa hikâye koleksiyonu yazmada atağa geçmişler ve çeşitli konularda hikâyeler yayınlamışlardır. Selva Mahmasani *Ma'al-Hayah* (1957) eserinde realistik hikâyeler yazarken, Rose Ghurayyib ise günlük tarzında *Hadikatûs-Suhûr* (1969) yazmıştır (Ashour, 2007: 38).

1958'te *Ene Ahyâ*, 1963'te *Sefînetu Hanân ile'l-Kamer* adlı eserlerini yayınlayan Leylâ Ba'albekî bu eserlerinde kadın kahramanların içsel konuşmaları ile kadınların erkeklerle arkadaşlık, eş ve evlilik hakkındaki duygu ve düşüncelerini yansıtmıştır (Ashour, 2007: 38). Eserlerinde toplumundaki gelenek ve göreneklere adeta savaş açan yazar, Arap ülkelerinde ağır eleştirilere maruz kalmıştır (Yazıcı, 2009: 156).

"*Springt o Summer*" romanı ve "*The Sun is Silent*" hikâye koleksiyonu ile Lübnanlı öncü yazarlar arasına giren Rima Alamuddin Batı kültüründen etkilenen ancak oryantalizm ağırlıklı yazan bir edebiyatçıdır. "*The Sun is Silent*" koleksiyonunda kadınların giyim ve davranışlarını Batılı insan tipinde ele alan yazar; Lübnanlı kadınların savaş öncesi yaşamlarında toplum tarafından kendilerine yöneltilen kısıtlama ve baskılar ile mücadelelerini ele almıştır (Ghurayyib, 1978: 4-5).

Lübnanlı kadın yazarlar geleneksel hikâye yapısını yıkmak istemiş ve kısa hikâye alanına yenilikler getirmişlerdir. Öncelikle dışsal ve psikolojik tanımlamalardan vazgeçip içsel konuşmaları bir nevi seslendirerek karakterlerin kendilerini daha özgür ifade etmelerini sağlamışlardır. Aynı zamanda hikâyelerde gelenekselleşmiş zaman çizelgesini yıkarak geçmiş, şimdi ve gelecek arasında geçişler yapmışlardır (Al-'id, 2008: 38-39). Gelenekselci yapıya karşı olan yazarlardan biri de Hanân eş-Şeyh'dir. Yazar Lübnan'da hikâyecilik alanına iç savaştan sonra yayınladığı *Verdetii's-Sahrâ* (1982) ve *Eknisu's-Şems anî's-Sutûh* (1994) eserleri ile katkıda bulunmuştur (Cooke, 1987: 6). Eserlerinde Arap toplumunda kadının hayatı ve yeri, kadının dış görünüşünden ziyade iç dünyası, Arap kültürü ve kadın-erkek ilişkilerine yer vermiştir. Hanân eş-Şeyh'in kahramanlarının psikolojik durumlarını, toplumda gözlenen sosyal durumlara ustalıkla bağladığı görülmektedir (Ashour, 2007: 43).

Kadın yazarların eserlerinde Lübnanlı ve eğitim görmüş birçok kadının duygularına, özlemlerine, hayal kırıklıklarına ve başarılarına samimi bir dille yer verdikleri dikkati çekmektedir. Özellikle de iç savaş sonrası yıllarda yazarlar hızla değişen kozmopolit bir toplumda kadınların seslerini duyurmak istemiştir (Khalaf, 2008).

Lübnanlı kadın yazarlar eserlerinde çoğunlukla savaşa ve savaşın duygu dünyaları başta olmak üzere tüm yaşamlarına nasıl etki ettiğini ele almışlardır. Ancak kadın yazarlar savaşı neden ve niçin soruları ile sorgulamak, yaşananları aynen aktarmak yerine savaş sürecinde halkın yaşam mücadelesine yer vermişlerdir (Shehadeh, 1999: 93).

Lübnan'da savaş anlatımında sadece gündelik yaşamda yaşanan zulümleri ifşa etme derdinde olmayan Etel Adnan, Hanân eş-Şeyh, Hüdâ Berekât ve İmilî Nasrullah gibi yazarlar aynı zamanda milliyetçiliği yeniden tanımlamaya ve alternatif görüşler üretmeye çalışmışlardır. Bu yazarlar insancıl yaklaşımı; şiddet içermeyen, savaşı en son tercih olarak düşünmüş ve barışçıl politikalı bir anlatım oluşturmuşlardır.

2. İmilî Nasrullah'ın Hikâyelerinde Kadın

İmilî Nasrullah'ın hikâyeleri kadınların iç dünyası, yaşadıkları toplumun gelenekçi yapısına karşı mücadele ve bu mücadelede kadın kahramanların yenilgi ya da zaferlerine dayanır. Nasrullah savaş ve göç konularında önemli çalışmalara imza atmış bir yazar olarak bilinse de çalışmalarında şahıs kadrosu ve olaylar açısından hâkim olan tema kadındır (Şen, 2013: 52).

Nasrullah'ın hikâyelerinde kadınlar savaş, göç ve gelenekçi bir toplum kısıcında özgürlük savaşı veren bireyler olarak karşımıza çıkar. Yazar ayrıca büyükanne, anne ve kız çocukları üzerinden geleneksel anne modeline eleştirel bir bakış açısı geliştirir. Aynı zamanda yazar, kadının yaşadığı hayat biçimini de eleştirmekten çekinmez.

Zeynep Cum'a'nın ifade ettiği gibi "İmilî Nasrullah bir kadın yazar olarak kültürel ve toplumsal ilişkiler yönünde çok tecrübeli olmasının yanı sıra çalışmalarında edebî deneyimini de iyi kullanarak kadın imgesini başarıyla yansıtmıştır." (Cum'a, 2005: 13). Nasrullah'ı diğer yazarlardan ayıran önemli bir özellik şehirdeki ve burjuva kadınların sorunlarına yönelmek yerine genellikle baskıcı köy toplumlarında yaşayan kadınların sorunlarını ele almasıdır. (Cum'a, 2005: 26). Şehir yaşamında ele aldığı kadın karakterlerin yaşadığı çaresizlikler; bunlara ek olarak da içe dönüklük, bastırılma-yasaklanma vardır. Köylü kadını içinde yaşadığı toplumun baskıcı yaklaşımın etkilerini göç zamanı beraberinde götürmüştür (Cum'a, 2005: 27).

Ancak Nasrullah 'kadının özgürlüğü konusunda dönemin diğer yazarları gibi aşırı giderek erkeklerle ilişkilerde özgür olmayı benimsemez (Cum'a, 2005: 21). O şöyle der: "Ben kadın olmadan önce bir

insanım. Bu perspektifle yazıyorum. Ancak geleneksel toplumda kadın farkındalığa ve yükselmeye ihtiyaç duymaz. Çünkü kadınlar hâlâ daha baskı altındadır. Arap toplumlarında benim eserlerimdeki karakterlerimin özelliklerinde olduğu gibi hâlâ daha birçok insan aynı sebeplerden ve bu sebeplerin sonuçlarından dolayı acı çekmektedir” (Jurdak, 2008: 51) ifadesiyle çalışmalarında kadın ve insan konusunun önemine değinmektedir.

İmîli Nasrullah anlatımının güzelliği, duyarlılığının inceliği, işlediği sorunların toplumsal açıdan önemi ve kadın psikolojisini okuyucuya aktarmadaki ustalığı ile Lübnan’da kadın temasında öncü yazarlar arasındadır (Şen, 2013: 52). Bu durum onun hakkında feminist olduğuna yönelik söylemlere sebebiyet verse de o feminist olmadığını şu sözleriyle açıklamaktadır:

“Ben feminist değilim. Çünkü erkeklerle düşmanımış gibi savaşmak istemiyorum. Erkekler benim eşim, kardeşim, oğlum, babam, arkadaşım. Onlar da toplumun ve geleneklerin kurbanı. Bu yüzden de yazılarımda erkek ve kadın hakkında yazırım.” (Böhürler-Eker, 2008: 207-208). Nasrullah’ın eserlerinde kadını özgürlüğe daveti onun eğitim hakkı ve eş seçimi hakkında ailesinden ve toplumun baskısından özgür olmaktan başka bir şey değildir. O ailelerinde, sosyal çevre ve sınırlı köy çerçevesinde genç kızların özgürlük mücadelelerini ele aldığı gibi diğer yazarların yaptığı gibi erkeği bir düşman ve hâkim yapmaz (Cum’a, 2005: 21).

İmîli Nasrullah hikâyelerine kadınlık kimliğini ve kendi yaşamını yansıtır. Hikâyelerinin çoğunda olayları yaşayan, yazan ve anlatandır. Hikâyelerini kaleme alışı noktasında ipuçları veren yazar gerçek hayattan yansımalar sergiler. Otobiyografik özellikli ‘**Göç Eden Lübnanlı**’ hikâyesinde yazar okuyucuya yazma sürecinden ve hikâyesinin içeriğinden bahseder (Nasrullah, 2005: 70):

“Göç konulu birçok hikâye yazdım ve bu konuda önüm açık, insanların davranışları peşi sıra geliyor, her defasında göçteki vatandaşlarım bana katılıyor.

Gurbetçilerle yaşadığım bazı hatıraları ya da havaalanında incelediklerimi sözlerime şahit olması için yayınlamaya çalışacağım.”

İmîli Nasrullah’ın hikâyelerinde kadın kahramanlar o günün şartlarında yaşam savaşı vermekte ve acı çekmektedirler. Bazı hikâyelerde kadınlar gelenekler, çevre ve iç dünyaları ile mücadeleye girerken bazı hikâyelerde ise mücadeleden uzak, sorgulamadan tüm koşulları kabullenmiş ve kabuğuna çekilmiştir. Geleneksel yapı ya da bireysel haklarına yönelik kısıtlamalar ile mücadele etmeyi seçen kahramanların bazıları özgür olmayı başarır. Ancak bu hiçbir zaman tam bir özgürlük olamamıştır. Özellikle de köy toplumlarında erkeğin varlığının kadının varlığından daha ön planda olması kadınların özgürlüğünü engellemektedir. Hikâyelerde kahramanların mücadeleleri esnasında yaşadıkları zorluklar, tatsızlıklar, can sıkıntısı ve mutsuzluk kendini hissettirmektedir. Ancak Nasrullah’ın bütün çalışmalarında kadınların kararları önemlidir. Onun edebiyatında kadınlar itibarları, yeteneklerine göre yaşama ve özgürlükleri için savaşır (Foerch, 2004).

Nasrullah’ın hikâyelerinde genç kızlar anne ve büyük annelerden farklıdır. Ancak kadının problemleri eskide de yenide de aynıdır (A’id, 1995: 36). Hikâyelerinde anne ve büyük anne toplumda farklı sıkıntılar çekerken genç kızlar geleneklerin baskısı, özgürlük, varlığını kanıtlama ve kadın hakları konusunda sıkıntı çekmektedir. Hikâyelerde kadının erkek karşısındaki eşitsizliği, bir yere ait olamama ya da özgürlüğünü yaşayamama, içinde buldukları monotonluk, savaş, mutsuzluk, toplumla mücadeleler, bilinçlenme çabaları ön plana çıkmaktadır. Bu durumu “Göçle birlikte kadınların yaşadığı sorunlar da hikâyelerime dâhil oldu. Köydeki kadınlarımız geleneklerini, yeni toplumlarda da sürdürürler. Kendileri ile birlikte bütün o kısıtlayıcı, sert gelenekleri de taşırlar” (Böhürler-Eker, 2008: 206) şeklinde ifade eder. Ayrıca hikâyelerinde kadın teması ‘analık’ hassasiyeti ile iç içe verilmiştir. Nasrullah’ın hikâyelerinde kadınlar sadece toplumsal baskılar ya da özgürlük konusunda sıkıntı çekmez; savaş da kadınların en büyük yarasıdır. ‘Günlük ekmeğimiz’ hikâyesinde anlatıcı kahraman Muna arkadaşı Sena’nın bankaya gittiğinde bir bombalı saldırının ortasında kaldığını ve asansörde olduğu için şans eseri hayatta kaldığını, ancak kısa bir süre sonra başka bir patlamada hayatını kaybettiğini anlatır.

‘**Kurşun Öykü Yazıyor**’ hikâyesinde anlatıcı kahraman bir yandan evinin üstüne yağmur gibi yağan kurşunların isabet etmeyeceği yere saklanmaya çalışırken bir yandan da savaşın nedenini sorgular.

Nasrullah hikâye kahramanlarında görülen içsel bunalımları, problemleri ya da duygu durumlarını bilinç akışı, iç monolog gibi tekniklerle zenginleştirerek verir. Bunların dışında iç diyalog, iç çözümleme, montaj, geriye dönüş ve mektup tekniği de yazarın başarıyla kullandığı anlatım teknikleri arasındadır.

İmîli Nasrullah’ın hikâyelerinde kadın kahramanları iki grupta inceleyebiliriz:

2.1. Özgür Uçabilen Kelebek (Mücadeleci Kadınlar)

Arap kadın yazarlar 1950’li yıllardan itibaren hak ve özgürlük arayışı yönünde kararlı bir mücadele sergilemiştir. Kadınlar gerçek yaşamda olsun, kurgulanan karakter bağlamında olsun kendilerine dayatılan her şeyi hemen kabullenmemişlerdir. Kahramanlar eğitilmiş, kültürlü, işinde başarılı ve kariyerinde sürekli ilerleme gagesiyle çalışan azimli kadınlardır (Köşeli, 2016: 328).

İmîlî Nasrullah'ın çalışmalarında savaştan kaçanların, farklı ülkelere göç edenlerin gerisinde kalan, bekleyen, gençlik aşkını yaşayamayan kadınlar olduğu gibi bekleyişin umutsuzluğuna kapılmak yerine hayat ile mücadeleye devam eden, eğitime yönelen kadınlar da vardır. Yazarın tabiriyle bu kadınlar hayatın onlara ördüğü kozanın içinde kalmaz, cesaretin ve azmin yolunda giderler. Kalplerine aşkı gömer, yollarına devam ederler ve kelebek gibi uçabilirler.

Güney Rüzgârları koleksiyonunda yer alan 'E-mail' hikâyesinde nişanlısı tarafından yıllarca beklemeye maruz bırakılmış ancak beklemek yerine eğitimini tamamlamaya yönelen İmîlî karışımıza çıkmaktadır. Uzun yıllar nişanlısının yurt dışından dönmesini bekleyen kahraman onun evlendiğini ve mutlu bir yuvasının olduğunu öğrenir ve bunun üzerine köyünü terk eder. Kabuğuna çekilip başına gelene razı olmak yerine kendini eğitime verir ve bir üniversitede hoca olur.

Yıllar sonra genç bir kız elinde mektupla üniversiteye gelir ve onunla görüşür. Bu kız yıllar önce onu terk eden nişanlısının kızı Dalya'dır. Üniversite eğitimini en iyi onun yanında alacağını düşünen nişanlısı kızını ona yollar. Anlatıcı kahraman bu duruma öfkelenirse de Dalya'ya yansıtamaz. Dalya'nın vesilesi ile kahraman eski nişanlısıyla birkaç defa görüşme imkânı bulsa da bunu istemez. Görüşmek istememesinin nedenlerini açıkladığı mektubunda geriye dönerek ona yaşattığı mutsuzlukları, onu çok beklettiğini anlatır. Onunla görüşmeyerek adeta ondan intikam almaktadır.

'Ses ve yankı' hikâyesinde sevdiği erkek Rıdvan'ın annesi tarafından beğenilmeyen ve aşkına son verilen kahraman Suad, mutsuzluğunu kozasına çekilerek yaşamak yerine kendini eğitime veren mücadeleci bir karakterdir. Suad'ı çok seven Rıdvan bu ayrılığa dayanamaz ve hayata küser. Suad ise mutsuzluğunu yenmek için köyden ayrılır ve kendini eğitime verir. Doktor olur ve alabileceği en yüksek ünvanı alır. Ancak yüreğine gömdüğü aşk acısı hâlâ kendisini hissettirmektedir.

Savaşın, geleneklerin ve yaşam şartlarının içerisinde hayatın kendilerine sunduğu sıkıntılı bir ömrü tüketmeye başlayan, mücadele ile ayakta durmaya çalışan kahramanlar vardır. Çünkü yaşam dediğimiz uzun yol insana her zaman mutluluk ve huzur sunmaz ve hayat onlar için çekilmesi zor bir çile yerine dönüşebilir. Bu durumda tek çare güçlü olmaya çalışmaktır. Nasrullah'ın hikâyelerinde hayatın her kesiminden yansımalar görmek mümkündür. Mücadeleci bir ruha sahip ressam Necla'nın başından geçen trajik komik bir hikâye 'Hayat Yeniden' dir. Lübnan'ın ünlü ressamlarından sayılan Necla savaşın tüm sıkıntılılarına rağmen ülkesini terketmez, eşinden ve oğlundan uzakta vatanına sahip çıkmaktadır. İçindeki sessiz çılgılığı yansıttığı tabloları ile ismini insanların kalplerine nakşeden ressam, kâinatın avuç içi kadar küçük olduğuna inanır.

Savaşın şiddetlendiği, insanların sığınaklara çekildiği ya da ülkesini terk ettiği zamanların yaşandığı günlerden birinde sığınakta eline bir gazete geçer. Gazetede sarışın orta boylu ve ismi Necla F. Olan birisinin öldüğü, kimliğinin sipsiz bulunduğu yazmaktadır. Şaşırır. Donakalır. Haberde öldüğü yazılan kişi kendisidir. Okuduklarına inanamayan hatta bir ara kendine 'Yaşıyor muyum' diyen Necla hemen arkadaşlarının sığınağına geçer. Bunun yalan bir haber olduğunu, birkaç gün öncesi kimliğinin çalındığını söyler. Kimliğini bir gazetecinin çalmış olduğunu anlar ve bu gazetecinin yalan haber uydurmasına çok sinirlenir. O artık ikinci bir hayat yaşamaktadır. Daha sonra dışarıya çıktığı bir gün onun öldüğünü düşünenler onu gördüklerinde şok olurlar. Necla onları şaşırttığı için alaycı bir şekilde özür diler. Hayattaki gariplikleri gözler önüne serer. O artık kimliksizdir, ama hayatın kendisine yeniden bağışlandığını düşünür.

İmîlî Nasrullah hikâyelerinde doğulu Arap kadınlar ile batılı kadınların kıyaslamasını da yapmaktadır. Örneğin 'Kadınların Mevsimi' hikâyesinde doğulu kahraman ile batılı Rina arasındaki düşünce ve hayata bakış açısında belirgin zıtlıklar görülmektedir.

Doğulu kahraman yaşlılık günlerinde artık hazan mevsimini yaşadığını, hayattan bir beklentisi kalmadığını düşünürken Rina ona itiraz eder ve hazan mevsiminde güneşin halâ yüzünü gösterdiğini ve ümitsizliğe kapılmaması gerektiğini belirtir.

İmîlî Nasrullah'ın hikâyelerinde gelenekçi ve baskıcı köy yaşamından kurtulmayı başarmış, eğitim alma fırsatı yakalamış, savaşa ve ya göç gibi tüm zor koşullara rağmen ayakta kalmayı başarmış mücadeleci kadın karakterler yer almaktadır. (Şen, 2013: 76).

Bedenin özgürlüğünü simsiyah kıyafetlerle sararak kısıtlandığı ve Ağustos güneşinin tene değmesiyle özgürlüğün tadıldığı düşüncesi 'Kelebek' hikâyesinde ismi verilmeyen kadın kahraman ile hayat bulur. Kahraman bedenini sarıp sarmalayarak onu nefes almaktan mahrum bıraktığını, özgürlüğün ışığını göstermediğini düşünür. Sahilde Ağustos güneşine karşı uzanan, kumların tüm bedenini sarmış, iliklerine kadar sıcaklık ve rahatlama hisseden kahraman derin bir gafletten uyandığını düşünür. Kadınların aşırı bastırıldığı, arzularına ket vurulduğu ve onların yaşarken ölümü tattıklarına inanır. Bir ara gözü martılara takılan kahramanın, dalgaların üstünde beyaz martı gibi süzölmeye başlayan ruhu artık özgürdür.

"Bu bir çocukluk hevesidir, şuanda yeryüzü beni koynuna alıyor, kumların koynuna..."

Kum taneleri sınırlarımı geçiyor ve tenime işliyor... Uzatıyor ve sanki vücudum samanyoluna ulaşıyor; kâinatın meçhulüne..." (Nasrullah, 2003: 34).

Nasrullah'ın hikâyelerinde ülkedeki iç savaş kadın kahramanlarda da ülkelerinden ayrılıp ayrılmama konusunda içsel bir savaşa dönüşmüştür. **'Gizli Kökler'** hikâyesinde anlatıcı kahraman Muna'nın arkadaşı Nimet, ülkesini terk etmiştir. Nimet ülkesini terk ederek savaştan kurtulduğu ve köklerinden koptuğu gündün beri gezdikçe özgürlüğünü elde etmiş bir tarla kelebeği gibi hissettiğini belirtir. Muna ise savaşa rağmen Lübnan'da köklerine bağlı kalmayı tercih etmiştir. Paris'teki arkadaşı Nimet'e gönderdiği mektuplarda ülkesini terk etmesine karşı çıkmasına rağmen iç dünyasında vatanına bağlılığının sebepleri olan gizli köklerini sorgulamaktadır. Doğru olan kalmak tüm acılara tanık olmak mıdır? Yoksa gitmek mi?

'Latife Hala' hikâyesine adını veren Latife Hala Cevra köyünde yaşamış anlatıcı kahramanın halasıdır. Latife Hala kadınların mücadelecisi ruhunu ve alınan bir karara nasıl sadakatli olduklarını gösteren bir karakterdir. İç savaşta yaşanan fırtınalı günler Latife Hala'nın hayatını değiştirmiştir. Köy halkı ikiye bölünmüş Latife Hala da bu gruplaşmanın içinde kalmıştır. Savaş sırasında köyünü terk edenlere karşı çıkmış, karışıklıkların giderilmesi için çözüm yolunun kaçış olmaması gerektiğini düşünmüştür. Sonunda evi basılmış ve bir sığınakta vefat etmiştir.

İmili Nasrullah'ın hikâyelerinde savaş bir kadın bakış açısıyla anlatılmaktadır. Ayrıca buna bazı hikâyelerde de edebiyatçı bakış açısı da eklenmektedir. **'Biz İyiyiz'** hikâyesinde evine sığınmış, dışarıdaki bomba ve silah seslerine kulaklarını tıkamış kadın kahraman, arkadaşına hayatta olduğunu belirten bir mektup yazmak istemektedir. Savaşın tüm zorluklarına rağmen 'Biz İyiyiz' diyebilen cesur kahraman içinde bulunduğu karanlık günlerden arkadaşına yazdığı mektupta hatıralarını canlı tutmaya ve yaşam savaşını anlatmaya çalışmaktadır.

Kadının güçlü karakterini, dayanıklılığını ve zekiliğini ön plana çıkaran kahraman bunu arkadaşına yazdığı mektuptaki

"- Gözyaşlarımızı içimize atmalyız, şimdi zaman ağlama zamanı değil!" (Nasrullah, 2011: 76) ifadeleriyle belirtir.

'Gerçek Hikâye' ne savaş ne de özgürlük konusunda mücadele veren bir kadın kahramanın hikâyesidir. Bu hikâyede sesini duyurmak isteyen, yazdığı hikâyeyi birilerine okutabilme çabasında bir kadın kahraman vardır. Kahraman hikâyesini dinletme amacı ile çıktığı caddede ilk gördüğü kişiye hikâyesini anlatma kararı alır. Caddenin bir köşesinde gördüğü yaşlı amcanın omzuna dokunduğunda onun ölü olduğunu fark etmesiyle hayatı daha da karışır. Yaşlı adamı öldürme iddiasıyla tutuklandığında ise kahraman hâlâ polise hikâyesini anlatabilme çabasıdadır. Polis ise asıl hikâyenin mahkemede dinleneceğini belirtir. Kahraman çabasından vazgeçmemiştir.

Lübnan'da yaşanan iç savaş halkın evlerini, sokaklarını harap etmekle kalmamış, halkın hayallerini ve umutlarını da yıkmıştır. **'Kendisinin Olmayan Ev'** hikâyesinde savaş sebebiyle tanımadığı insanların evlerine sığınmak zorunda kalan kadın kahraman yer almaktadır. Hayallerini süsleyen eve sahibi olarak değil sığınmacı olarak gelmesini:

"Çocukluğundan beri böyle hayal etmemişti. O böyle kendisinin olmayan bir eve sığınacağını bilmiyordu. Kendisinin evi olacaktı. Köydeyken tarlalarda çamurdan yaptığı evleri böyle değildi. Arkadaşlarıyla üzüm tarlalarında oynarken çizdiği evleri böyle değildi. Bu ev gibi ona ait olmayan bir ev değildi." (Nasrullah, 2011: 228) şeklinde dile getirir.

İmili Nasrullah'ın hikâyelerinde savaşın Lübnan halkına yaşattığı tüm olumsuzluklara rağmen içinde buldukları anı mutlu kılmaya çalışan, her şeye rağmen hayatın devam ettiğine işaret eden kahramanlara da yer vermiştir (Şen, 2013: 78).

Nasrullah'ın hikâyelerinde kadın kahramanlar geniş hayal dünyalarının gerçekleşmesini isterler. Hikâyelerde efsanevi inanışları olan kahramanlarda yer almaktadır. **'Rende'yi Arama'** hikâyesinde savaşa ve savaştan kaçmak isteyen rahatına düşkün eşine rağmen üç çocuğuyla vatanını terk etmemekte ısrarcı Rende isimli kahraman vardır. Rende cesur ve inatçı olduğu kadar hayalci ve efsanelere inanan biridir. Savaş gibi zor zamanlarda bile mutlu olmaya çalışılması gerektiğine inanmaktadır. Savaş sırasında sığınmak için deniz kıyısında 'deniz köşkü' diye adlandırdığı kayalıkların altında bir mekânı tercih eder. Düşmanların burayı vurma ihtimalinin düşük olduğu düşüncesi ile savaşa karşı hayali bir mücadele içindedir.

'Beirut'a Giden' hikâyesinde mücadelecisi kahraman Muna, ailesine karşı çıkıp okumak için Beirut'a gelir. Beirut'ta geçirdiği ilk gününün anlatıldığı hikâyede Muna bir an önce eğitimini tamamlayıp öğretmen olmak ve köyündeki çocukları eğitmek istemektedir.

'Video Gelini' hikâyesinde yaşamın kendisine sunduğu zorlukları aşmış, geleneklere ve baskılara bağlı kalmamış, kendini ve gücünü ispat etmeyi başarmış, eşinin yurt dışına para kazanmak için gitmesi üzerine kendi başına evlatlarını yetiştirebilmiş bir karakter yer almaktadır. O geleneklerin istediği şekilde kozasına çekilip çaresiz bekleyişe kapılmamış, çalışmış ve başarmayı tercih etmiştir. Emlak işiyle uğraşmış zengin olmuştur. Yurt dışına giden eşi oradaki yaşamın daha güzel olduğunu belirterek çocuklarıyla birlikte

gelmesini istediğinde kahraman ülkesini terk etmeyi istememiş ve bu sebeple de eşinden ayrılmıştır. Bu ayrılık onun gücünü azaltmamış ve kendini daha da geliştirmeye çabalamıştır.

'**Güz Günleri**' hikâyesinde de sevdiği tarafından bekletilmeye mahkûm edilmiş kadın karakter yer almaktadır. Ancak kahraman bu mahrumiyeti yaşamak istemez ve okumaya yönelir. Üniversiteye gider ve modern tiyatro grubuna katılır ve tiyatro alanında ilk bayan yıldız olur. Kahraman bekleliğini uzatıp kabuğuna çekilmez. Ancak üniversite hayatı boyunca aşkı kendine haram kılar. Kişisel bir yalnızlık hisseder. Bütün kapılarını hayata kapatmaz. Ancak aşksız kalmakta ısrarcıdır. Kendisinin gelişimini engelleyecek, başarıya giden yolda kendisini bekleyişe hapsedecek imkânsız bir aşktan kurtulmuş olduğunu düşünür. Umudunu yitirmemesi gerektiğine inanır ve hayat mücadelesine devam eder.

'**Kuruntu**' hikâyesinde verem hastalığına yakalanan kahraman Nida yer almaktadır. Nida bu hastalıkla mücadelede yalnız olmayı, ailesine haber vermemeyi tercih eder. Hayatın onun omuzlarına yüklediği zorluklar süresince hayattan kopmak ona zor gelmiştir. Nida bu mücadelede yazmayı kendine kurtarıcı yol olarak seçmiştir. Aklına gelen her şeyi, hatıralarını, umutlarını ve hayallerini yazar ve bu sayede hem yazma kabiliyetini geliştirir, hem de ölümcül hastalıkla mücadele etmeye başlar. Hastalığına karşı verdiği mücadeleyi kazanır. O artık güçlü bir insandır. İnanarak, mutluluğu hissederek hayattaki zorlukların üstesinden gelinebileceğinin mesajını vermiştir.

2.2. Kozasından Çıkamamış Kelebek (Pasif Kadınlar)

Genç kız ve kadınlar içinde buldukları toplumun ya da ailenin baskısı altındadır. Özellikle evlilik konusunda aile baskısı kendisini daha da çok belli etmektedir. Kırsal kesimlerde kız çocukları küçük yaşta ve kendisinin bilmediği, tercihinin sorulmadığı kişilerle evlendirilir.

Nasrullah gelenekçi bir toplumun insan hayatında oluşturduğu içsel ve dışsal diktatörlüğün nasıl olabileceğini, bir kadının kalıplar içine nasıl sokulabileceğini '**Sabah Yıldızı**' hikâyesinde dile getirmiştir.

Ailesi tarafından Faris ile evlendirilmesine karar verilen Hizma evlilik sayesinde ailesinin baskısından kurtulacağı düşüncesindedir. Düğün sonrası eşi ile birlikte Amerika'ya göç etmesi onun bu düşüncelerini tetikler ve daha çok özgür ve mutlu olacağını hayal eder. Ancak kısa bir süre sonra eşi tarafından ağır baskılar görmeye başlar. Eşinin izni olmadan hiçbir yere gitmesine izin verilmeyen Hizma, evlenmeden önceki hayatına geri dönmek ister. Zira şimdiki hayatı ile önceki köy hayatı arasında fark yoktur. Özgürce uçuşma hayali kuran kelebek artık kozasına hapsedilmiştir. Altı çocuk dünyaya getiren Hizma her defasında kozasından çıkacağı umuduna kapılır, ancak olmaz.

Eşi Faris'in vefatının ardından kozasından artık çıkabilecek ve özgürce hareket edebileceği beklenen Hizma bir gün onu kendi evine götürmek isteyen kızına verdiği cevapla kendisinin oluşturduğu ve kıramadığı içsel baskılarını gözler önüne serer:

"Olur. Ama önce babanın mezarına gidip ondan izin almalıyım."(Nasrullah, 2003: 157).

'**Paris Gecesi**' hikâyesinde özgürlüğü, aşkı arayan, ancak karşısına çıkan erkekten kaçan içe dönük kahraman yer almaktadır. Kahraman aslında özgürlüğü uğruna köyünden kaçarak mücadelecilik bir karakteri yansıtmaktadır. Ancak okuyucuya aktarılan düşünceleri ile içe dönük bir karakter olduğu anlaşılmaktadır. Parisli kadınların özgürlüğüne dair gözlemlerini dile getiren kahraman aynı zamanda yalnızlığından ve kaçtığı köyünün geleneklerine hâlâ daha bağımlı hissetmesinden şikâyet etmektedir.

İmîli Nasrullah hikâyelerinde eşleri tarafından aldatılmaya sessiz kalan, çocukları uğruna acılarını içine atıp bir şekilde yaşama tutunmaya çalışan, kocasının yanında her zaman bir adım geri planda kalan kadınları da konu edinmiştir (Şen, 2013: 56)

'**Masumiyet Belgesi**' hikâyesinde anlatıcı yurt dışına giden arkadaşı Hanân ile savaşın ardından tekrar buluşur. Hanân eşinin başka biriyle birlikte olduğunu söylediğinde anlatıcı duyduklarına inanamaz. Bu durumu doğal bir olaymış gibi bahsetmesine şaşırır. Hanân ise eşinin aslında çocukları ve vicdanı arasında kaldığını ancak diğer eşinden de vazgeçemediği belirtir. Kendisi ise sessiz kalmayı seçer.

"Nasrullah hikâyelerinde geleneklerin baskısına boyun eğmiş, babalarının, eşlerinin ya da başkalarının baskısı altında kalmış, eğitim fırsatı verilmemiş ya da eğitim için mücadeleyi göze alamamış, savaş yıllarında kaçmayı ya da sessiz kalmayı tercih etmiş karakterler pasif olarak nitelendirilmektedir" (Şen, 2013:78)

Sevgisini ve aşkını yaşamasına izin verilmeyen karakter olarak karşımıza çıkan '**Rozina**' aşka cesaret eden ancak geleneklerin ördüğü duvarları yıkamayan bir genç kızdır. Rüyasında gördüğü gençle gerçek hayatta karşılaşan, ona âşık olan Rozina, babasının evliliklerine izin vermemesinden dolayı sevgisini yaşayamamıştır. Gelenekçi aile yapısının ablalarından önce evlenmesin yasaklaması, genç kızın sevgi gücünü yok etmiş; yerini geleneklerin hâkimiyetine bırakmıştır. Rozina artık yalnızdır.

"Hatta bu öyle bir yalnızlıktır ki hatıraların bittiği, hatıraların taşlaşıp onun etrafında duvarlar ördüğü, içine bir ışığın dahi girmedığı ipek kozasına dönüşen bir yalnızlıktır." (Nasrullah, 2005: 14).

'Kıtlık' hikâyesinde geride kalan, aşkını kalbine gömen ve artık hayattan zevk almayan, tek uğraşı çiçekler olan kahraman Necva vardır. Samir Numan'a olan aşkı artık uzun bir bekleyişe dönüşmüş ve onu kozasının içinde yalnızlığa gömmüştür. Kozadan çıkabilmek içinse hiçbir çaba sarf etmemektedir.

Bazı hikâyelerde ise hayatın kendisine sağladığı tüm rahatlığa rağmen içinde bir şeylerin eksik olduğunu, boşlukta yaşadığını düşünen kahramanlar yer almaktadır.

'Psikolojik Durum' hikâyesinde zengin, ancak mutsuz bir karakter yer almaktadır. İlk başta babasının eğitimine engel olmasından, sonrasında işkolik bir erkekle evlenmesinden ve hayatın artık onun için anlamsız olmasından şikâyetçidir. İçine kapanmış, belirsiz bir hastalığa yakalanmıştır. Anlatıcı kahraman yazar her ne kadar mutsuz karakter olan arkadaşına yardımcı olmaya çalışsa, bu dünyada büyük sıkıntılar çekenin sadece kendisi olmadığını ifade etse de kahraman melankolik tavrından vazgeçemez.

'İpek Kozası' hikâyesinde kızının yurt dışına gitmesi, anne kucağından ayrılmasını anlatan kahraman anne, kızının kendisi gibi olmamasını, özgür olmasını istemektedir.

"Kızım, gelecek ve geçmiş günlerimin hayali, bir kelebek gibi uçup gidecek." (Nasrullah, 2003: 20).

Avrupa'ya tek başına yolculuk yapacak olan kızı hakkında böyle düşünüp üzülürken onun kabuğunu kırdığını kozasından çıktığını düşünerek de sevinmiyor değildir. Ve kendisini sorgulamaya başlar:

"Ama neden?"

Değişmekten korkuyor musun?

Ben kızım gibi oldum mu? Özgür bir kelebek gibi kâinat boşluğunda mı yüzyorum? Herhangi bir engel ya da şart var mı?

Hayır, böyle bir soru zihnimi karıştırmaz! Ben olduğum yerde sabitim ve kozam etrafımı örüyor.

Kanatlar ise kelekler, kuşlar ve martılar içindir." (Nasrullah, 2003: 20-21).

Nasrullah hikâyelerinde sadece başkaları tarafından bastırılan, özgürlüğü elinden alınan kahramanlar yer almaz. Aynı zamanda kozasından çıkmaya niyeti olmayan kahramanlarda yer almaktadır. "Şu Sevimli Kadınlar" hikâyesinin kahramanı Sima güzel ancak gönlünün kapılarını aşka kapamış bir kadındır. Yalnızlık ve kozasında kalmak kendi tercihidir:

"Ben kozamdan çıktığımda güneşi görmekten korkuyorum, güneş gözlerimi kamaştırır, göremem." (Nasrullah, 2003: 172).

Sonuç

Sonuç olarak İmîlî Nasrullah'ın hikâyelerinde kadın kırsal kesimdeki kadınlardan şehirdeki kadınlara, eğitilmiş olanlarından imkânsızlıklar içinde eğitimsiz kalmış kahramanlara, aşkı yaşayabilmişlerden hayatını etrafına örülmüş duvarların arasında geçirmeye mahkûm edenlerden mücadelesinde yılmamış kadınlara kadar geniş bir yelpaze içinde yansıtılmıştır.

Kadın kahramanları meslekleri açısından değerlendirdiğimizde; yazarlık çoğunlukta olmak üzere öğretmen, akademisyen, ressam ve gazeteciler karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 'Unutulan Kâğıtlar' gibi biyografik özellikler gösteren hikâyelerinde İmîlî Nasrullah yazarlığını, yaşadıkları kesitlerle okuyucuya aktarmıştır. Köy mekânlı hikâyelerinde eşlerine yardımcı olan ya da tek başına hayatla mücadele etmiş çiftçi kadınlar da yer almaktadır.

Nasrullah'ın hikâyelerine genel olarak bakıldığında tüm Lübnan halkı savaş ve göç mücadelesi vermiştir. Ancak özelde ise kadın kahramanlar savaş ve göçün yanı sıra gelenekçi bir toplumda özgürlük savaşı veren kimi zaman anne kimi zaman kız evlat olarak karşımıza çıkmıştır. Feminist olmadığını belirten yazar; kadınlıktan önce insan olmaya, her insanın özgür olmasına dikkat çekmiştir. Çoğunlukla kadın kahramanların uğruna mücadele verdiği özgürlük, hikâyelerinde kelebeğin kozasından çıkabilmesiyle simgelenmiştir.

KAYNAKÇA

- A'İD, Mansûr (1995). *Kadayâ İnsâniyye fi rivâyâti İmîlî Nasrullah*, Beyrut: Dar el-Fikr el-Lübnani
- AL-'İD, Yumna (2008). "Lebanon", *Arab Women Writers A Critical Reference Guide 1873-1999*, Edited by Radwa Ashour, Mohammed Berrada, Ferial J. Ghazoul, Amina Rachid, Cairo: The American University in Cairo Press.
- ASHOUR, Radwa, BERRADA, Mohammed, GHAZOU, Ferial J., RACHID, Amina (2008). *Arab Women Writers A Critical Reference Guide 1873-1999*, Cairo: The American University in Cairo Press.
- BÖHÜRLER Ayşe, EKER, Aslıhan (2008). *Müslüman Ülkelerde Kadın Duvarların Arkasında*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- COOKE, Mariam (1987). *War's Other Voices Women Writers on the Lebanese Civil War*, Cambridge: Cambridge University Press.
- EZ-ZEYİN, Hudâ (2007). *el-Edebu'n-Nisâiyyul-Muâsir fi Sûriyâ ve Lübnân: Kâtibât Mu'âsirât min Sûriyâ ve Lubnân*, Kahire: el-Hey'e el-Misriyye el-'Ämme lil-Kitâb.
- FOERCH, C. (2009). "A Writer Who Has Seen The World, But Prefers Her Village", *The Daily Star*, <http://www.womenfreedomforum.org/news-en/othernews/emilynasrallah.htm>
- GHURAYYIB, Rose (1978). "Rima Alamuddin", *Al-Raida Journal*, S. 3, ss. 4-5
- HİCÂZÎ, Ali (2004). *el-Kissatu'l-Kasîra fi Lübnân 1950-1975 Tatavvuruha ve A'lâmuha*, Beyrut: Dar Al Muoalef.
- JURDAK, H. (2008). "Emily Nasrallah Novalist", *Labnese American University (LAU) Magazine&Alumni Belletin*, S. 10, ss.51
- KHALAF, R. (2012). "The Short Story's History And Struggle in Lebanon", www.nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=40020

- KÖŞELİ, Yusuf (2016). *Çağdaş Arap Kadını Anlatılarında Kadının Kimlik Arayışı*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- NASRULLAH, İmîlî (2003). *el-Mer'etu fî 17 Kıssa*, Beyrut: Muessesetu Nevfel.
- NASRULLAH, İmîlî (2005). *Riyâh Cenûbiyye*, Beyrut: Muessesetu Nevfel.
- NASRULLAH, İmîlî (2005). *Mahattatu'r-Rahîl*, Beyrut: Muessesetu Nevfel.
- NASRULLAH, İmîlî (2011). *et-Tahûnetu'd-Dâia*, Beyrut: Muessesetu Nevfel.
- SHEHADEH, L. R. (1999). *Women and War in Lebanon*, University Press of Florida.
- ŞEN, Gül (2013). *İmîlî Nasrullah Ve Kısa Hikâyeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAZICI, H (2009). "Lübnan'da Kısa Öykü", *Şarkiyat Mecmuası*, S. 15, ss. 131-160
<http://iwsawassets.lau.edu.lb/alraida/alraida-3.pdf>